

en sig af i billedet? Herpå følger så "arbejsgången i korta drag", hvorom det hedder: "Analysen utgår från en preliminär modell med tre analysplan: 1) grundelement, 2) delbetydelser, 3) helbetydelser. Endetil tilføjes nogle bemærkninger om traditionel binær værdianalyse (s. 131 - 136). Det er ikke til at fange linjen i denne analysevejledning. Man kan da glimrende gøre, som han siger, men noget selvindlysende eller noget fremargumenteret fordelagtigt kan jeg ikke få øje på. Og hvad angår selve "arbejsgången", som bevæger sig fra mikro- til makroniveau, er jeg ikke så sikker på, at det ikke ville være snedigere (også) at gå den modsatte vej.

Dette spørgsmål hænger imidlertid sammen med en mere fundamental diskussion af billedtegnet og dets samspil med sanseapparatet og bevidstheden, som dette ikke er stedet for. Men jeg tror, der ligger en vis reducerende opfattelse af billedtegnet bag det, der i mine øjne gør bogens betragtninger lidt skæve, nemlig en opfattelse af billedtegnet som et i bund og grund neutralt transportinstrument for budskaber knyttet til påvirkningsinteresser. Derfor også den uheldige overbetoning af afsenderinteressen. På den ene side bliver billedet betragtet under samme synsvinkel, som sproget med større rimelighed bliver, nemlig til et noget, hvis referensforhold til noget andet er det eneste vigtige, og på den anden side bliver nyere semiotiske landevindinger ikke inddraget, nemlig at tegnet selv - sprogligt eller billedligt, men det gælder nok især det billedlige tegn - eksisterer som en produktiv, sanselig og materiel forekomst, der ikke blot betyder per henvisning, men som selv skaber betydning med dets materielle sanselige side. Det er derfor, jeg har sat halve gåseøjne som semiotik ovenfor. Her som i øvrigt mange andre steder optræder begrebet semiotik som det moderne ord for semiologi, slet og ret, og hvad der egentlig lå af erkendelse i overgangen fra det ene begreb til det andet i årene omkring

1970 (manifesteret af navne som Derrida, Kristeva, og Roland Barthes), ja, det forsvinder rent ud i glemslen.

Herhjemme vil bogen næppe få den store udbredelse. Den er ikke direkte dårlig, ja, den er faktisk meget rimelig og fornuftig på sine betingelser, men i forhold til det bogmarked, den skal konkurrere på herhjemme, synes den at være en femten til tyve år for gammel, skønt udkommet for kun et år siden.

Jeg vil derfor vende tilbage til min spøg: denne bog har ikke ændret ved min opfattelse af militær som sådan. Det kan være udmærket at militæret bestiller og får en bog som denne, ikke mindst for at sysselsætte de mest håbefulde blandt dets regelryttere. Og det uden risiko for, at de bliver væsentligt bedre til at forføre os andre. Måske, har jeg med disse sidste bemærkninger forklaret mere, end jeg selv ved af, om baggrunden for, at bogen er faldet ud, netop som den er.

Bogen sandsynliggør ikke, at billed- og medieforskning kan få specielt gunstige vækstvilkår gennem en alliance til den side.

Ansa Lønstrup: Musik, film og filmoplevelse. En tværfæstetisk studie over "Medløberen". Århus universitetsforlag, 1986, 99 s., kr. 88,-.

Anmeldt af: Søren Schmidt, adjunkt ved Herlev Statsskole.

Det er ikke så ofte, der udkommer bøger fra de omkring 30 forskere, som arbejder på universiteternes musikinstitutter. Og det er yderst sjældent, at de tager aktuelle og for os undervisere relevante emner op. Det gør

Ansa Lønstrup i denne bog, som er et resultat af arbejdet inden for et center for æstetisk kulturarbejde på Århus Universitet.

Levende billeder sat i musik eller musik sat i levende billeder er udtryk, som man som almindelig kulturforbruger og -underviser ikke kan undgå her i 80'erne. Musikvideoen er forlængst udråbt som dette årtis kulturgenre, og videomaskinernes og TV kanalernes eksplosive vækst har gjort billedkiggeriet til det dominerende kulturmedie. Film og TV har også forlængst holdt deres indtog i skolernes kulturfag, dels fordi de har fået så stor betydning i elevernes hverdag, dels fordi eleverne i en undervisning med billedindhold 'tænder' - er til at få i tale. Her har mit problem altid været at fastholde, at undervisningen skulle være andet end tidsfordriv. Hvad enten billederne optrådte i dansktimerne eller i musikfaget, så skulle der analyseres på linie med det, der normalt foregår i kulturfagene: tekstens (billedernes, lydets, samspillet) stiltræk, tematik, budskab skulle frem på lystavlen. I forbindelse med film og videoer giver det ikke alene danskfagets traditionelle elevindvendinger: "Øv, du ødelægger vores oplevelse med al din snak om symboler og temaer". Det gav også problemet, at disse produkter faktisk går meget tæt på individet - så tæt at det ikke alene føles lidt ved siden af at lave en traditionel tekstanalyse, men det virker forkert. Elevernes individuelle og kollektive oplevelser kommer i en sådan undervisning til at hænge og blafre ovre på den anden side af katederet uden at kunne inddrages i den alvorlige undervisning som andet end uvedkomne privatismer. Og det selv om de for mig er en del af kunstværket. Filmen og musikken lever jo kun som set film og hørt musik - oplevelsen må i lige så høj grad som selve værket være en integreret del af dets eksistens som kunstværk. Derfor

gav det et sæt i mig, da jeg på bogens bagside læste dens intention: at "Samspillet mellem musik og billede/handling søges fastholdt såvel på filmens strukturelle plan som på oplevelsesplanet" (min understregning).

Men ak. Bogen indeholder en gennemgang af en række teorier om forholdet mellem billede og musik - teorier som hovedsagelig stammer fra beskæftigelse med 60'ernes og 70'ernes modernistiske film. Disse teorier anvendes så på Bertoluccis film fra 1970 "Medløberen", hvor de bruges i en traditionel tematisk analyse af film og musik som tekst. Løfterne fra bogens bagside bliver ikke indfriet. Forfatteren fortæller, at hun har oplevet, at hun projicerede sine egne indre konflikter over på filmen i sin oplevelse af den. Og vi får at vide, at hun undervejs i arbejdet med den, ændrede sin oplevelse af den. Men hvad der skete, hvordan det skete og hvad det var i filmen og i hende, der fik denne proces til at forløbe, det kommer åbenbart ikke den undrende læser ved. Fatalt bliver det, da analysen skal gøres færdig, hvor vi inden for tekstanalysen nu skal forvente en diskussion af forskellige fortolkningsmuligheder. Forfatteren konstaterer på dette sted, at nu kunne man lave en historisk tolkning og man kunne lave en freudiansk tolkning, men det vil hun ikke, selv om det første kunne være både "spændende og perspektivrigt" og det andet "bestemt også ville give pote". I stedet vil hun vende tilbage til sin egen oplevelsesproces. Og på dette sted, hvor tingene altså skulle til at falde på plads, får vi så en halv side om at hun fik det dårligt af at beskæftige sig med filmen, havde "problemer med sin kvindelighed og mandlighed" - og punktum, finale, slut.

Jeg blev godt skuffet. Jeg kunne under læsningen længe bære over med, at bogens ramme indeholder en masse indforstået snak om det tværestetiske arbejde på fakultetet, som virker som en ligegyldig lovprisning. Jeg kunne også

bære over med, at dens to afsnit: Perspektiveringer, hverken er perspektiveringer eller er dækkende for deres underoverskrifter. Og jeg kunne også bære over med, at tekstanalysen og analysen af musikkens funktion var sådan en lidt kedelig én med: Her har vi fem teorier, nu prøver vi at analysere lidt på filmen. Men det hele falder helt sammen, når oplevelsesplanets integration indskrænkes til en halv sides løs snak om forfatterens i almindelighed dårlige fornemmelser under arbejdet.

Vi ved alle, at det er svært at integrere tekstanalyse og oplevelse. Men jeg savner noget om problemerne i det, noget om processen i det, noget kød på at have det dårligt, noget kød på de studerendes oplevelser med filmen og analyseprocessen. Det er altså snyd overfor læseren at love en oplevelsesbaseret analyse, når man leverer en tekstanalyse, som ovenikøbet er mangelfuld. Det er ikke nok at erklære viljen til at inddrage oplevelsen. Det virker som om Ansa Lønstrup har sat sig mellem to stole. På den ene side vil hun gerne inddrage oplevelsen - og på den anden side synes hun lige som dansklæreren, at den er for privat - den har da vist ikke noget med teksten at gøre. Skriv bogen om. Skriv, hvad der faktisk skete indeni dig, og hvad der faktisk skete indeni dine elever i jeres arbejdsproces med filmen. Det havde været interessant. Det er sådan noget vi andre i vores undervisning aldrig har ro til for skoleklokken og tid til for eksamenskravene.

Helle Alrø: TV og Video i fremmedsprogundervisningen. Serie om fremmedsprog nr. 30, Aalborg Universitetscenter 1986, 227 s., kr. 126,-.

Anmeldt af: Inge Heise, lektor ved Ishøj Amtsgymnasium.

Helle Alrøs bog henvender sig til undervisere i fremmedsprog på alle niveauer, og den udfylder helt sikkert et hul, idet der mig bekendt ikke findes megen undervisningsvejledning eller forslag til forløb inden for dette område.

Alrø starter med at undskylde den 'fagsproglige terminologi' og mener ikke selv, at sproget er 'unødigt svært' (s.10). Det vil jeg ikke give hende ret i. De tre første kapitler er ofte ret håbløs læsning: knudrede sætninger, ophobede fremmedordskonstruktioner og samtidig en hyppig legitimation af de anvendte teorier, meget ofte endda gentaget på tysk: alt dette kan ikke være relevant for modtagergruppen, som Alrø også selv nævner som "undervisere i fremmedsprog i Folkeskolen, Gymnasiet, HF, EFG" osv.

Jeg vil ikke gøre et stort nummer ud af at grave i disse tre kapitler, men de kunne naturligvis været blevet gennemskrevet, så den 'læge' læser kunne have haft nemmere tilgang til dem, og det er beklageligt, at det ikke er sket. Som de står nu, kan jeg kun anbefale, at man, hvilket Alrø også selv foreslår, simpelthen hopper direkte ind til kapitel 4.

Lige et enkelt citat under 'Fremmedsprogspædagogiske konsekvenser': "Den kognitionspsykologiske forskning giver os altså en forklaringsmodel for, hvordan den audiovisuelle perceptionsproces forløber" (s.71). Det kalder jeg ikke-spiseligt sprog! Det irriterer

rer mig også, at Alrø s. 78 indfører nogle, måske i dag blandt forskere gængse, termer indenfor 'den pragmatiske sprogbrugsanalyse': "det lokutionære- det illokutionære og det perlokutionære" (s. 78). Det fremgår tydeligt af de medfølgende forklaringer, at denotativ, konnotativ også havde kunnet bruges - og hvis man nu sigter mod modtagere, der ikke står i forreste række i den universitære forskning, så skylder man dem at bruge begreber, som man kan regne med, at de kender. Det andet er, for at sige det mildt, meget lidt bruger-venligt!

Bortset fra denne, ikke uvæsentlige indvending, er det en kompetent og ihvertfald særdeles grundig, indledning om informationssamfundet, sprog- og mediepædagogik og om den såkaldte "audiovisuelle informations-perception". Mange af de almene overvejelser finder man andre steder, men ikke i sammenhæng som her. Det er generelt i hele bogen velgørende, at Helle Alrø undgår den nedladende og politisk frelste holdning til elevernes medieforbrug. Hun gør klart rede for den fascination, som tv-mediet besidder, og især for de psykoanalytiske mekanismer, der fungerer i underbevidstheden - sat i gang af "billedernes komposition, farver, bevægelse og rytme" (s.41) - i det hele taget er bogen i sin holdning til eleverne og undervisningen progressiv og åben på en meget tiltalende måde.

Det er en bog, der i sin praksis helt tager sit udgangspunkt i vesttysk fjernsyn, men det betyder ikke, at den ikke med udbytte vil kunne anvendes af undervisere i de andre fremmedsprog. Anvisninger og forslag er almene og lette at overføre. s. 53 ff. er der et afsnit, der handler om 'Video som teknisk hjælpemiddel'. Trods de ofte elementære råd så er jeg sikker på, at mange lærere vil være glade for at få at vide, hvordan de kan bruge deres videoptageres forskellige spor til f.eks. indtaling af kommentarer,

oversættelse af svære passager eller til elevernes egen tekstning af et program.

Helle Alrø inddeler sin behandling af TV-stoffet i tre grupper: information - underholdning - reklame, og gennemgår omhyggeligt de tre områder, afsluttende med nogle fine pædagogiske overvejelser omkring, hvorledes dette stof bedst kan bruges i undervisningen (s. 115-154). Som afslutning på en noget ordrig gennemgang af 'analyse af udenlandske tv-tekster' er der s. 106-112 en god sammenfatning, 'Status over tekstanalysen', hvor perspektiv, bevægelse, lys og farve og den narrative struktur gennemgås. Det er lige til at bruge, når man vil gå i gang med en analyse på et område, hvor man måske ikke har så mange erfaringer.

Jeg kunne selv umiddelbart bruge afsnittet om 'analyse af fiktionsserier', også selvom det var en almindelig spillefilm, jeg arbejdede med, idet netop forskellene var interessante.

Fra s. 153 ff gennemgår Helle Alrø et meget stort antal forslag til, hvordan man kan lave undervisningsforløb til arbejde med fremmedsproglige TV-tekster. Alrø er flere gange inde på, at for mange gentagelser og rigid indøvelse af sproglige strukturer kan virke dræbende i undervisningssituationen: hun undgår ærlig talt heller ikke selv den fare i sine forslag! Det er 'kommunikativ kompetens' så det batter, og jeg er personlig skeptisk overfor denne indøvelse af 'sproghandlinger'. I begynderundervisning for voksne, hvor motivationen til at lære et sprog så korrekt som muligt ofte er større end blandt yngre elever, vil der dog sikkert kunne komme noget både fornøjeligt og lærerigt ud af det.

Kap. 5 hedder 'Eleverne producerer video på fremmedsproget'. Hvis man kan undgå at få alt for meget sved på panden under læsningen, så er der skam mange inspirerende forslag. Som